

Grafian jäsenet
työmarkkinoilla

grafica

2021

Tutkimuksen toteutus Katri Soramäki, Katja Ojala / Grafia
Toimitus Sini Saaritsa
Tutkimuskonsultti Jan-Otto Malmberg
Graafinen suunnittelija Otto Donner

1. Johdanto_4

2. Grafian jäsenet työmarkkinoilla_5

- 2.1 Jäsenistön yleiskuva_6
- 2.2 Koulutustausta_8
- 2.3 Työnkuva ja ammattinimikkeet_10
- 2.4 Opiskelijat, eläkeläiset ja työttömät_13

3. Palkansaajat_14

- 3.1 Työnantajat ja toimialat_14
- 3.2 Työsuhteen muoto_17
- 3.3 Palkansaajien luottamus tulevaisuuteen_18
- 3.4 Työssäkävien jatkokoulutus_18

4. Yrittäjät ja freelancerit_21

- 4.1 Yritysmuodot ja toimialat_22
- 4.2 Yrittäjien tulevaisuudennäkymät_25
- 4.3 Freelancerit verokortilla_28
- 4.4 Sivutoimiset freelancerit ja yrittäjät_29

5. Palkat ja ansiotasot_30

- 5.1 Työsuhteisten palkat_30
 - 5.1.1 Palkkojen kehittyminen_31
 - 5.1.2 Tyytyväisyys palkkatasoon_33
- 5.2 Yrittäjien ansiotaso_34
 - 5.2.1 Yrittäjien ja freelancereiden työn tuntilaskutus_35
 - 5.2.2 Yrittäjien ja freelancereiden tyytyväisyys ansiotasoon_37

6. Omat vaikutusmahdollisuudet_39

7. Koronapandemian vaikutus ja tulevaisuuden näkymät_40

1. Johdanto

Maailmanlaajuinen koronapandemia levisi alkuvuoden 2020 aikana nopeasti ja löi leimansa koko vuoteen. Esimerkiksi tapahtuma- ja ravintola-alan lähes täydellinen pysähtyminen vaikutti myös monen visuaalisen viestinnän suunnittelijan työtilanteeseen. Työt lopuivat käytännössä kuin seinään, jos asiakaskunta oli koostunut lähinnä edellä mainittujen alojen yrityksistä. Kevään täyspysähdyksen jälkeen muiden toimialojen toimeksiannot alkoivat kuitenkin elpyä jo syksyllä. Vuoden aikana tehtiin myös valtava digiloikka, kun lähes kaikki tietotyö siirtyi tehtäväksi etänä. Työn tekemisen paikalla ja osittain ajallakin on yhä vähemmän merkitystä.

Perustietojen lisäksi tällä toimialakyselyllä kartoitettiin koronapandemian vaikutuksia visuaalisen viestinnän suunnittelun toimialalla. Toisille työelämän pysähdys toi kaivatun hengähdystauon ja mahdollisuuden miettiä tulevaisuuden vaihtoehtoja. Jotkut hyödynsivät tilanteen tekemällä omia projektejaan, joihin ei ollut aiemmin aikaa. Osa taas koki rajun pudotuksen, kun työtilaisuudet hävisivät lähes kokonaan.

Tähän raporttiin on koottu alkuvuodesta 2021 tehdyn toimialakyselyn keskeisimmät tulokset. Tutkimusaineiston analysoinnista vastasi tutkimuskonsultti Jan-Otto Malmberg. Raportin tekstin on kirjoittanut Sini Saaritsa ja raportin ulkoasun suunnittelusta vastaa Otto Donner. Tutkimuksen toteutuksesta vastasivat Grafian toiminnanjohtaja Katri Soramäki ja viestintäpäällikkö Katja Ojala.

2. Grafian jäsenet työmarkkinoilla

Grafia on visuaalisen viestinnän suunnittelijoiden järjestö, jonka jäsenet ovat graafisia muotoilijoita tai suunnittelijoita, kuvittajia, luovia johtajia, UX-designereita, peligraafikoita, palvelumuotoilijoita ja alan opettajia, tutkijoita ja muita ammattilaisia sekä alan korkeakouluopiskelijoita. He tekevät työkseen muun muassa visuaalisten identiteettien suunnittelua, julkaisusuunnittelua, kuvitusta, digitaalista suunnittelua, mainonnan suunnittelua sekä informaatiografiikkaa.

Grafian alkuvuodesta 2021 teettämän kyselyn mukaan jäsenet ovat keskimäärin korkeasti koulutettuja ja hyvin työllistyviä palkansaajia ja yrittäjiä. Koronapandemia vain hiukan horjutti heidän luottamustaan oman työnsä jatkumiseen.

Kyselyssä selvitettiin muun muassa jäsenten asemaa työmarkkinoilla, tulotasoa, yrittäjien, freelacereiden ja sivutoimisten tuntilaskutusta ja koronapandemian vaikutuksia toimeentuloon. Tulosten mukaan palkkiot ovat koronavuodesta huolimatta melkein ennallaan, ja kuilu yrittäjien ja palkansaajien keskiansioiden välillä on edelleen merkittävä. Palkansaajat olivat pääosin tyytyväisiä palkkatasoonsa ja yrittäjät ja freelancerit selvästi heitä tyytymättömämpiä.

Valtaosa Grafian jäsenistä työskentelee yritysilmien ja visuaalisten identiteettien parissa, mutta työnkuviissa on paljon vaihtelua. Työtä tehdään yhtä lailla digitaalisen suunnittelun ja kuvituksen kuin konseptisuunnittelun parissa.

2.1 Jäsenistön yleiskuva

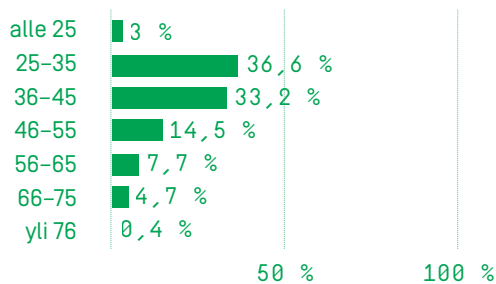
Tämä tutkimus perustuu Grafian kevättalvella 2021 teettämään kyselytutkimukseen, joka toteutettiin sähköisellä lomakkeella. Kysely lähetettiin 1096 jäsenelle, joiden sähköpostiosoite oli järjestön tiedossa, ja siihen vastaaminen oli vapaaehtoista. Kyselyyn vastasi 235 grafialaista eli noin 21 prosenttia osallistui tutkimukseen. Vastaajien ikäjakaumassa oli pientä hajontaa. Innokkain vastaajien joukko ulottui 25–35-vuotiaista aina 45-vuotiaisiin, kun taas yli 56-vuotiaiden ikähaarukoista pienempi osuus otti osaa.

Edellisvuosien tapaan tutkimuksessa oli havaittavissa naispuolisten vastaajien yliedustusta suhteessa jäsenten sukupuolijakaumaan. Kyselyn vastaajista naisia oli noin 65 prosenttia, vaikka heitä jäsenistä on vain 55 prosenttia. Miehiksi ilmoittautui noin 31 prosenttia. Loput eivät joko halunneet vastata kysymykseen tai ilmoittivat olevansa muunsukupuolisia.

Vaikka visuaalisen suunnittelun töitä on monesti mahdollista tehdä myös etänä, asuvat kyselyn vastaajat lähellä Etelä-Suomeen ja pääkaupunkiseudulle keskittyneitä työpaikkoja. Kyselyyn vastanneista 68 prosenttia asui Uudellamaalla ja vajaat 6 prosenttia Pirkanmaalla. Ulkomailla asui reilut 3 prosenttia vastaajista.

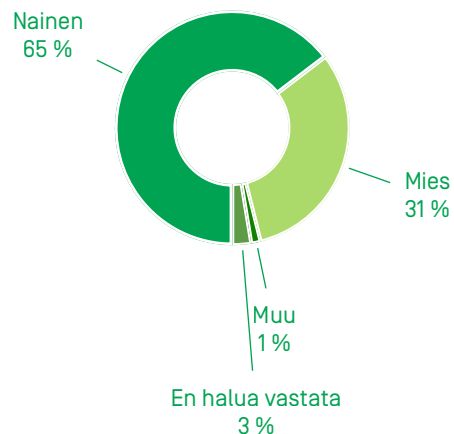
Ikä ja sukupuoli

Ikä

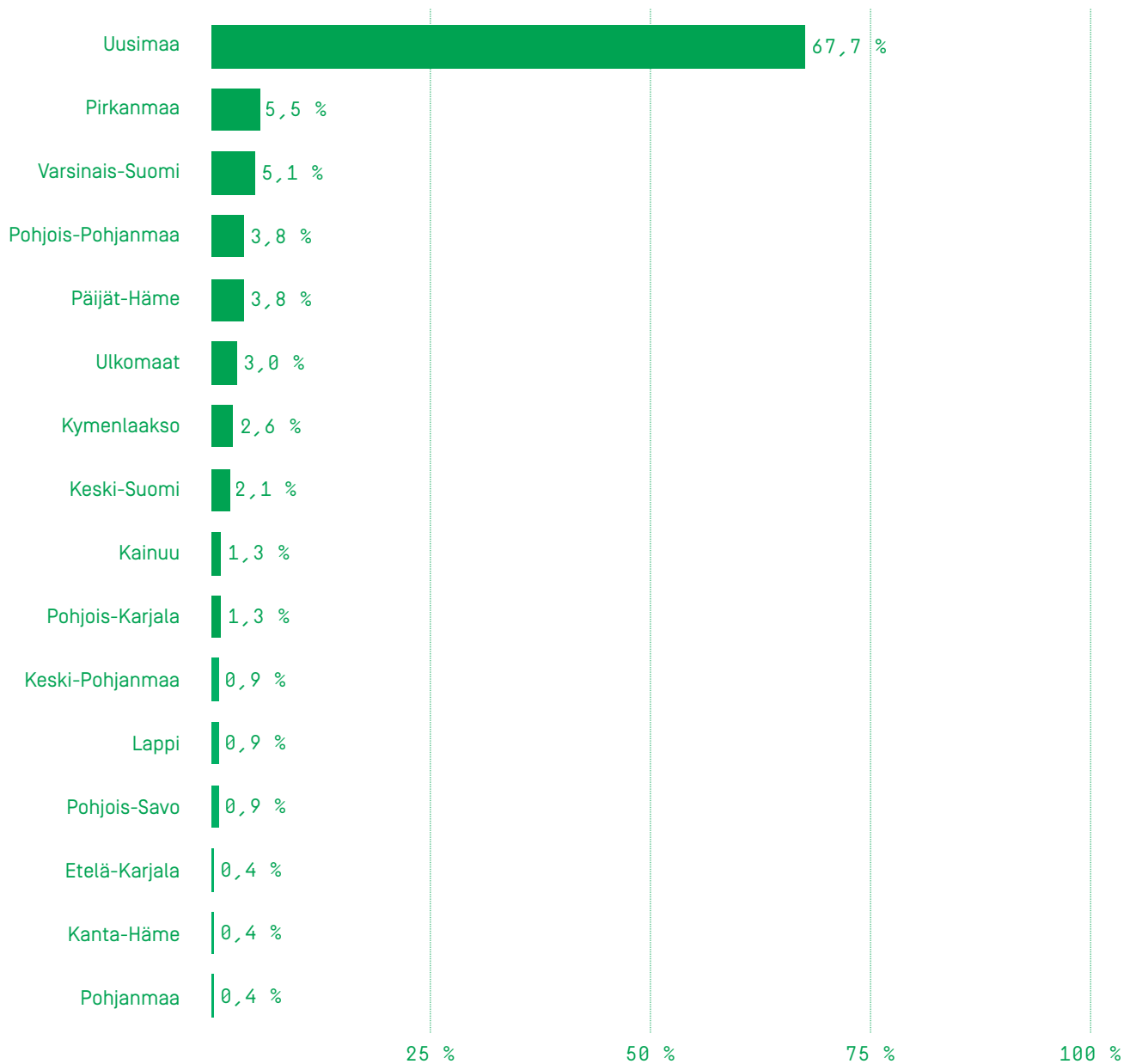

Vastaajien lkm 235

Sukupuoli

Asuinpaikka

2.2 Koulutustausta

Grafian jäsenet ovat kyselyn perusteella varsin korkeasti koulutettuja. Korkeakoulututkinnon oli suorittanut noin kolme neljästä vastaajasta.

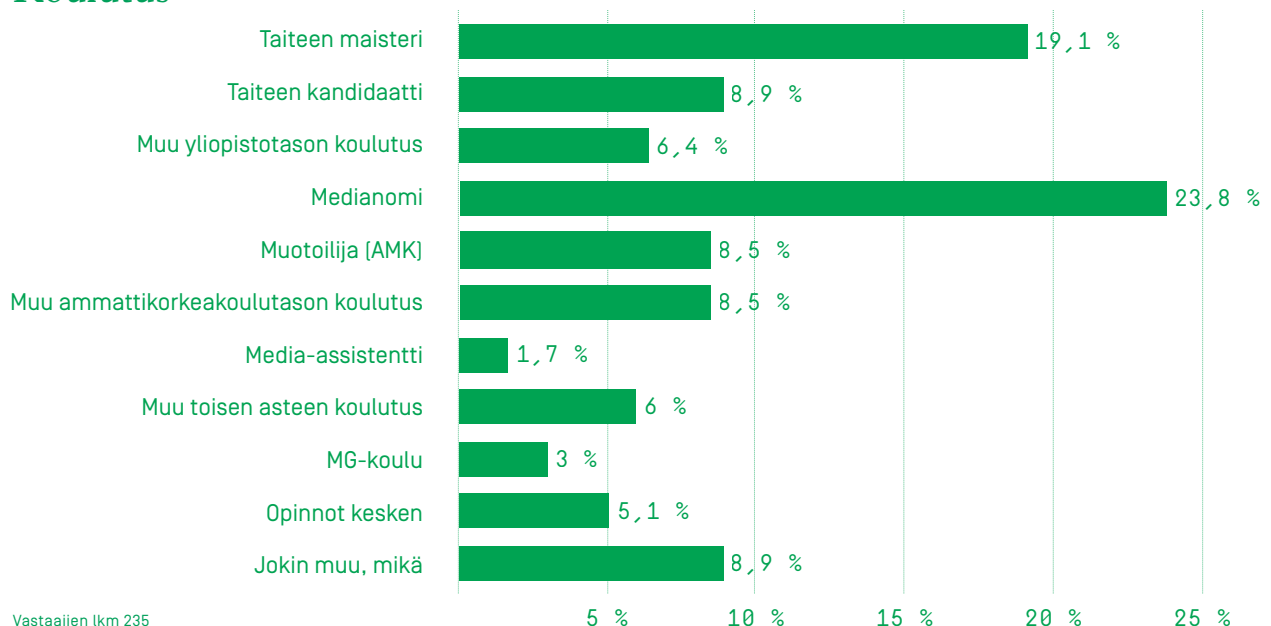
Visuaalisen viestinnän suunnittelun alan korkeakouluja ovat Suomessa Aalto-yliopiston ja Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan lisäksi eräät ammattikorkeakoulut kuten Metropolia ammattikorkeakoulu ja Lahden Muotoiluinstituutti.

Vastaajien keskuudessa yleisimmät tutkinnot olivat medianomin ja taiteen maisterin tutkinnot. Taiteen maistereita oli vastaajista noin 19 prosenttia ja lähes 9 prosenttia oli suorittanut taiteen kandidaatin tutkinnon. Medianomeja vastaajista oli 24 prosenttia. Ammattikorkeakouluista valmistuneita oli yli 41 prosenttia vastanneista eli hiukan enemmän kuin edellisenä vuonna.

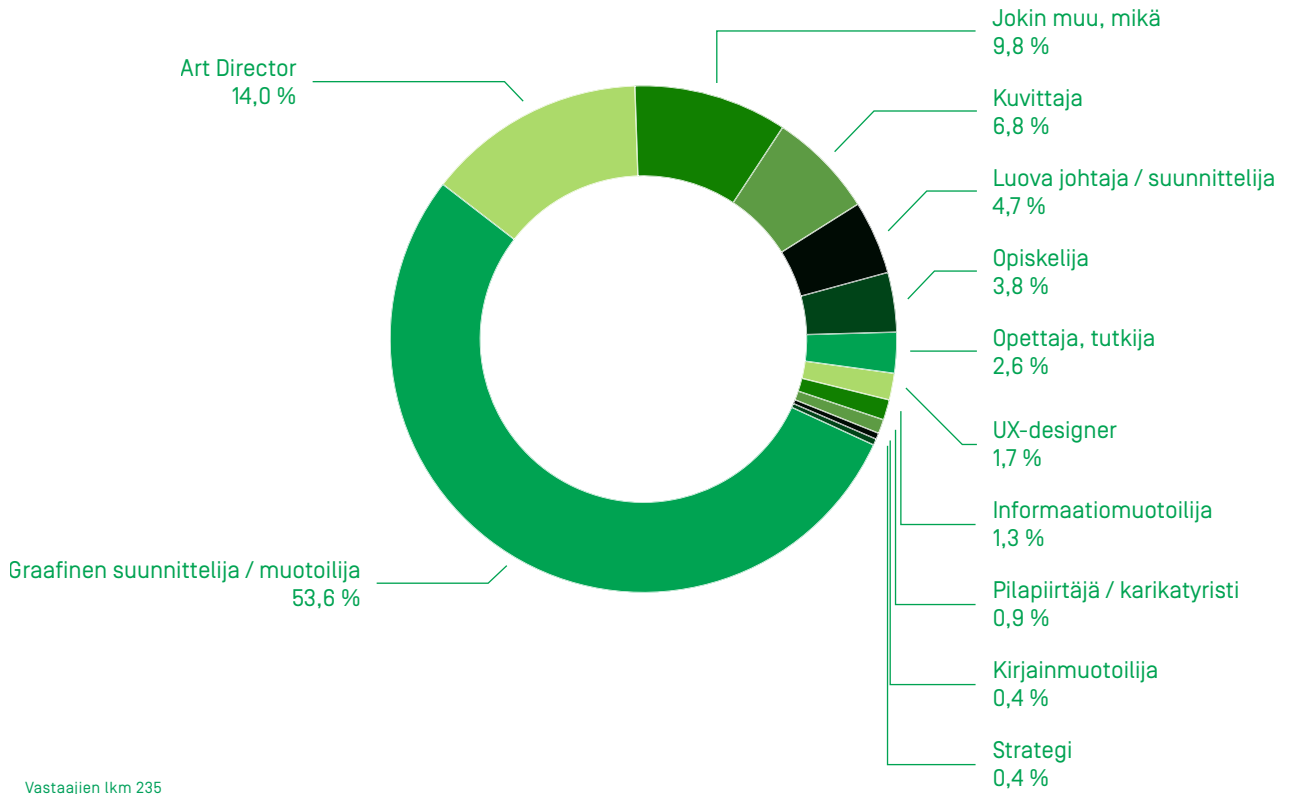
Lisäksi vastaajien joukossa oli muun muassa media-assistentteja ja muita toisen asteen koulutuksen suorittaneita sekä Markkinointi-instituutin mainosgraafikkokoulusta [MG] valmistuneita.

Ylivoimainen enemmistö vastaajista on päättänyt opintonsa 2000-luvulla. Viimeksi kuluneiden neljän vuoden aikana valmistuneita oli joka viides vastaajista. Lähes kymmenen prosenttia vastaajista kertoi opintojensa olevan vielä kesken.

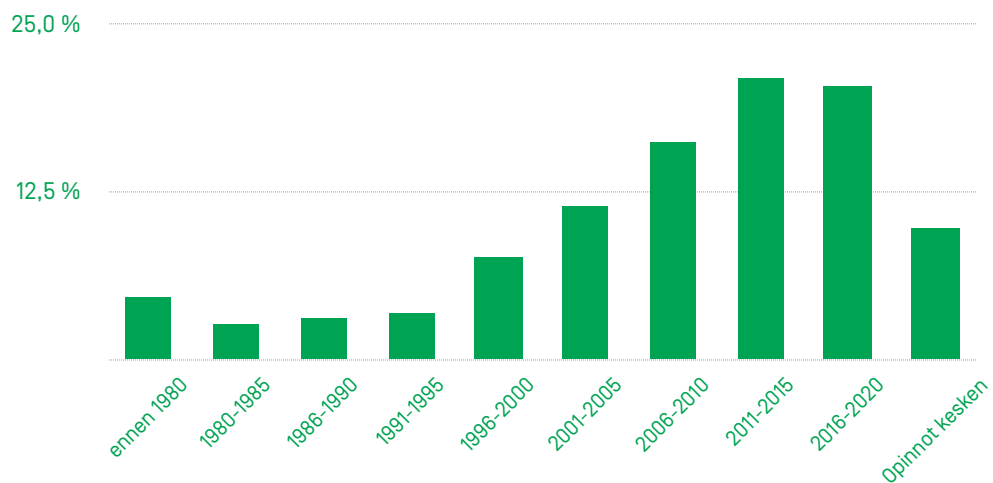
Koulutus

Ammatti

Valmistumisvuosi

2.3 Työnkuva ja ammattinimikkeet

Grafian jäsenistö edustaa visuaalisen suunnittelun ammattilaisten laajaa kirjoa: graafisia suunnittelijoita, luovia johtajia, kuvittajia, käyttöliittymäsuunnittelijoita, opettajia ja tutkijoita. Työtehtävät ja nimikkeet vaihtelevat suuresti työnantajan, työnkuvan ja erikoistumisalan mukaan. Kyselyn vastaukset kertovat tehtävien laaja-alaisuudesta ja monipuolisuudesta.

Kyselyn avoimien vastausten mukaan työtehtäviä ovat esimerkiksi painomateriaalien ja nettisivujen suunnittelu, 3D-mallintaminen, kuosisuunnittelu sekä projektien johtaminen, mutta myös esimerkiksi asiakaspalvelu, taiteen tuottaminen ja kuratointi. Useammassa vastauksessa mainittiin myös grafiikan tuottaminen tv- ja elokuva-alan projekteihin.

Graafinen suunnittelija / muotoilija on selkeästi yleisin ammattinimike. Yli puolet, 54 prosenttia, ilmoitti sen ensisijaiseksi ammattinimikkeekseen. Seuraavaksi yleisin nimike oli Art Director, jonka mainitsi 14 prosenttia vastaajista. Hiukan alle 7 prosenttia ilmoitti nimikkeekseen kuvittaja. Harvinaisempia ammattinimikkeitä olivat esimerkiksi informaatiomuotoilija, pilapiirtäjä ja kirjainmuotoilija.

Yli puolet vastaajista kertoi työhönsä kuuluvan yritysilmelöiden ja visuaalisten identiteettien suunnittelua (69 %), julkaisusuunnittelua (65 %), digitaalista suunnittelua (65 %), kuvitusta (65 %) sekä mainonnan suunnittelua (54 %). Muita yleisiä työtehtäviä olivat informaatiografiikan suunnittelu (45 %) ja konseptisuunnittelu (44 %).

Joka neljännän vastaajan työnkuvaan liittyy käyttöliittymäsuunnittelua tai pakkausmuotoilua. Noin viidennes valokuvaa työkseen.

Kyselyyn perusteella työtehtävät näyttävät aavistuksen kaventuneen koronapandemian aikana. Kaikkien muiden työtehtävien paitsi mainonnan suunnittelun yleisyys on kyselyssä laskenut edelliseen vuoteen verrattuna.

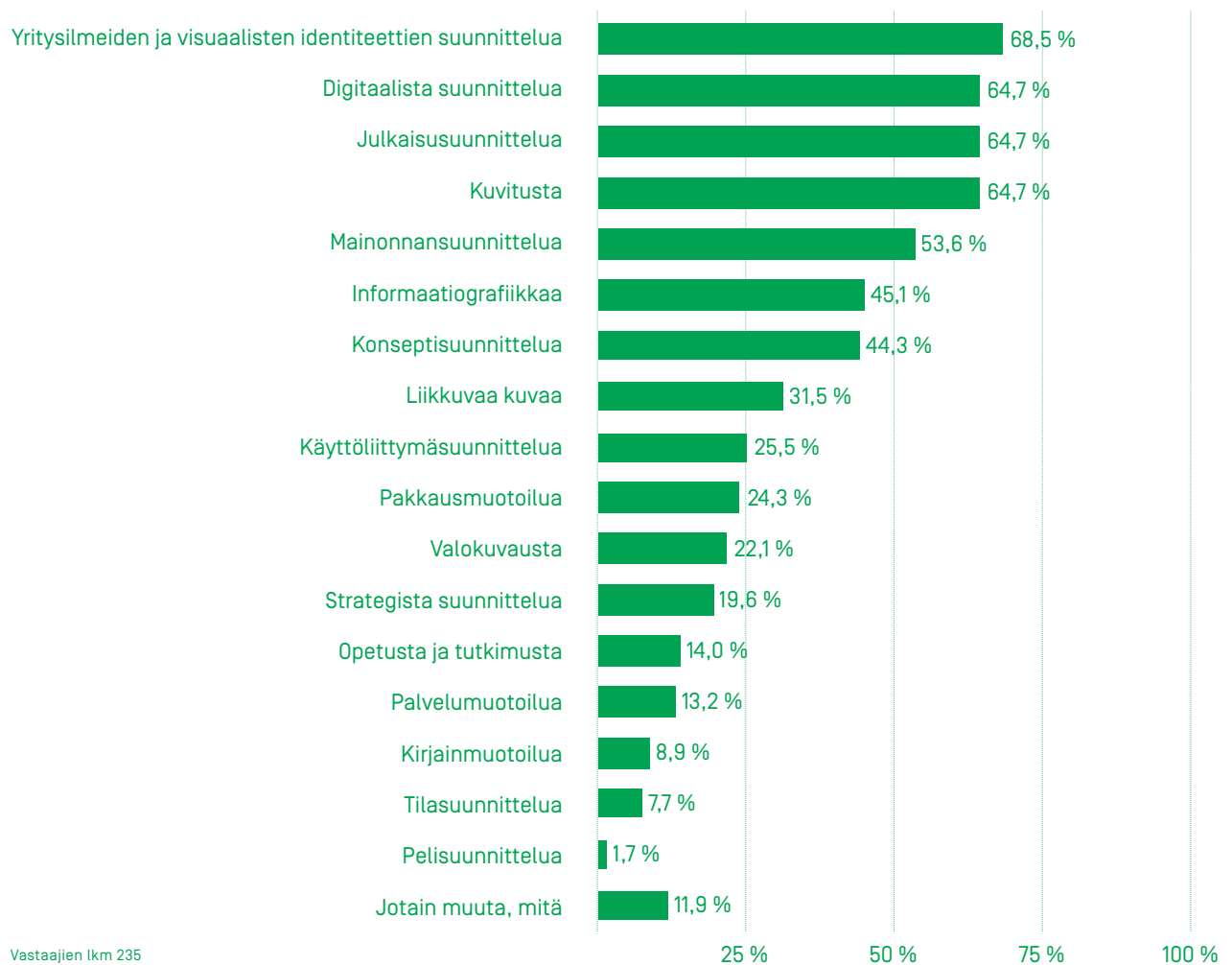
Vastaajien työnkuva on silti edelleen erittäin monipuolinen. Monella vastaajalla tehtäviin kuului esimerkiksi opetusta ja tutkimusta, palvelumuotoilua tai kirjainmuotoilua ja tilasuunnittelua.

Kyselyn vastaajissa on yrittäjiä ja palkansaajia lähes yhtä paljon. Yrittäjiä on noin yhden prosenttiyksikön verran enemmän. Verokortilla laskuttavia freelancereita oli noin 5 prosenttia. Eräässä avoimessa vastauksessa todettiin, ettei pääasiallista työskentelymuotoa oikeastaan ole, vaan työtä tehdään kulloisenkin projektin ja asiakkaan toiveiden mukaan.

Työurien pituuden osalta vastaajat jakautuivat melko tasaisesti eri vaihtoehtojen välillä. Eniten vastauksia saatiin ryhmästä, joka on työskennellyt 1–5 vuotta.

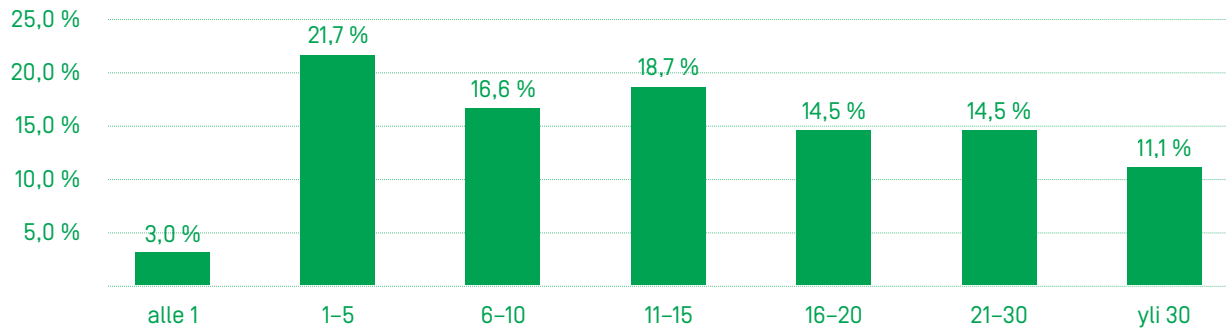
Työnkuva

Vastaaja on voinut valita useamman vaihtoehdon.

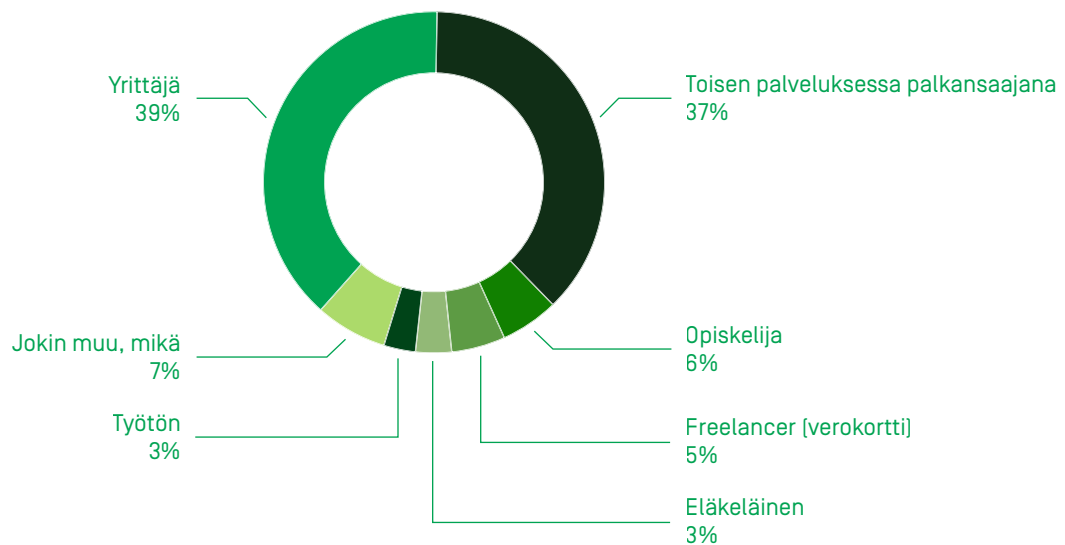
Kyselyyn perusteella työtehtävät näyttävät aavistuksen kaventuneen koronapandemian aikana.

Työuran pituus vuosina

Vastaajien lkm 235

Pääasiallinen työskentelymuoto

Vastaajien lkm 235

2.4 Opiskelijat, eläkeläiset ja työttömät

Opiskelijoiden ja työttömien osuus oli koronavuonna kasvanut kyselyn vastaajien joukossa. Opiskelijoita oli 6 prosenttia, kun heitä edellisellä vuonna oli alle 4 prosenttia. Työttömiä taas oli 3 prosenttia, kun edellinen luku oli 0,5 prosenttia. Tämä ei koko maan tilastojenkaan valossa ole yllätys: Tilastokeskuksen mukaan työttömiä oli syyskuussa 2020 Suomessa 208 000 eli 47 000 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. TE-toimistoissa oli kaikkiaan 316 000 työttömiksi työnhakijoiksi tilastoitua eli 90 000 enemmän kuin syyskuussa 2019. Koko maan keskimääräinen työttömyysaste oli 7,8 prosenttia (Työvoimatutkimus 2020, Tilastokeskus).

Opiskelijoista useimmat olivat olleet palkallisessa tai palkattomassa opintoihin liittyvässä työharjoittelussa. Selvä enemmistö teki opintojen ohessa satunnaisesti oman alan töitä, yleensä freelancerina.

Eläkkeellä vastaajista on 3 prosenttia.

Opiskelijoiden ja työttömien osuus oli koronavuonna kasvanut kyselyn vastaajien joukossa.

3. Palkansaajat

Aikaisempina vuosina havaittu grafialaisten palkansaajien määrän kasvu notkahti hiukan. Heitä oli nyt reilut 37 prosenttia vastaajista, kun edellisvuonna heidän osuutensa oli 40 prosenttia. Yksityiselle sektorille heistä oli työllistynyt 70 prosenttia. Palkansaajina työskentelevien jäsenten asema työmarkkinoilla on keskimäärin vahva: valtaosa on vakituisessa ja kokoaikaisessa työsuhteessa ja suhtautuu luottavaisesti työsuhteen jatkumiseen lähitulevaisuudessa.

3.1 Työnantajat ja toimialat

Grafian kyselyyn vastanneiden palkansaajien yleisin työnantaja on yksityinen yritys. Yli kolme neljästä vastaajasta on töissä yksityisellä sektorilla.

Julkisella puolella valtion, kuntien tai muiden julkisen sektorin toimijoiden palveluksessa, työskentelee vajaat 8 prosenttia. Oppilaitoksessa oli töissä niin ikään 8 prosenttia ja yleishyödyllisissä yhdistyksissä vajaat 7 prosenttia vastaajista.

Toimialoista kustannus- ja media-ala on menettänyt merkitystään grafialaisia työllistävänä alana. Kun vuosina 2015 ja 2016 ala työllisti noin 20 prosenttia kyselyyn vastanneista palkansaajista, uusimman kyselyn mukaan enää vajaat 7 prosenttia työskentelee alan yrityksissä.

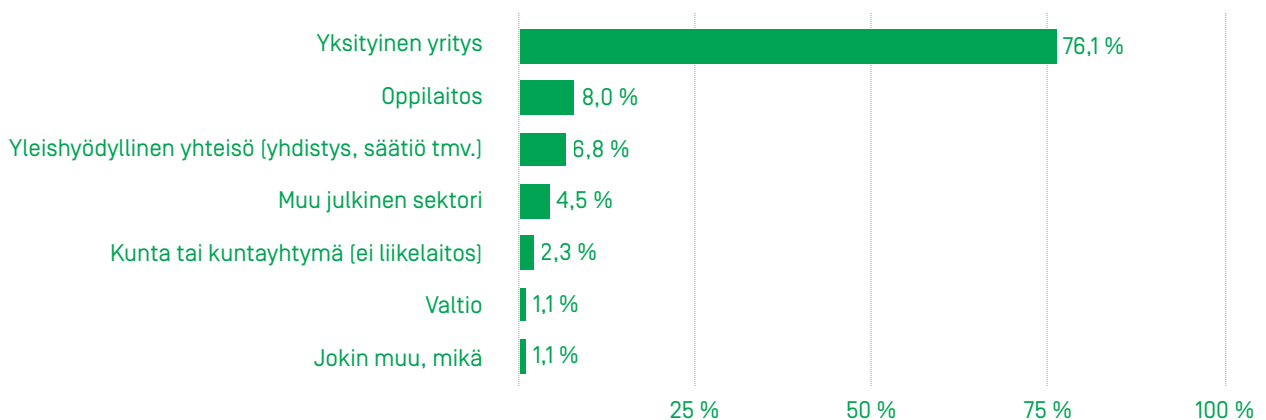
Visuaalisen viestinnän suunnittelijoita on monilla eri aloilla toimivien yritysten palkkalistoilla. Kyselyn perusteella tyypillisin grafialaisen palkansaajan työpaikka löytyy mainonta- ja markkinointialalta, joka työllisti noin 32 prosenttia. Verkkopalvelu- ja ohjelmistokehitysalan yritykset työllistävät noin 9 prosenttia ja oppilaitokset 8 prosenttia vastaajista. Vajaat 7 prosenttia on töissä graafiseen suunnitteluun ja muotoiluun keskittyvässä yrityksessä.

Jokin muu ala -vaihtoehdon valitsi joka neljäs vastaaja. Heidän avoimissa vastauksissaan mainittiin työsuhteista esimerkiksi seuraavien alojen yrityksiin:

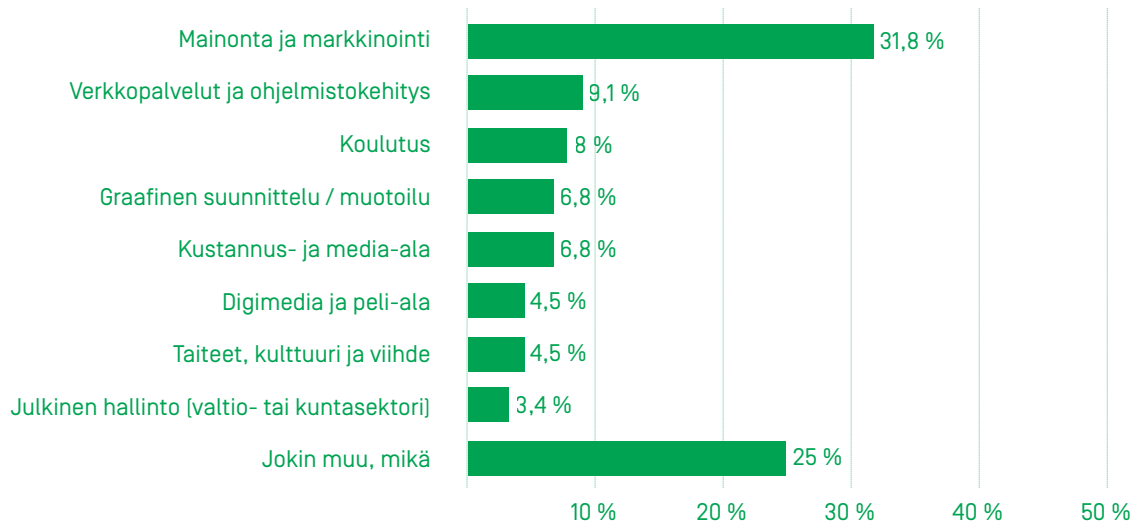
- viestintä
- teknotologia-ala
- kaupan ala
- tapahtuma-ala
- majoituspalvelut
- kehitysyhteistyö

Suuret, yli 250 henkilön, yritykset työllistivät eniten kyselyyn vastanneita. Noin 24 prosenttia työskentelee pienissä, eli 10–49 hengen yrityksissä. PK-sektorilla eli henkilöstömäärältään 50–249 työntekijän yrityksissä työskenteli enää reilu viidennes, 23 prosenttia, vastaajista, kun vielä kaksi vuotta sitten osuus oli 36 prosenttia.

Työnantajasektori

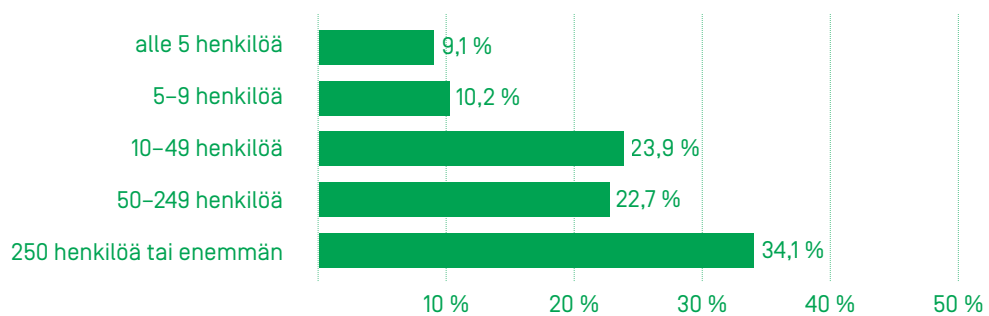

Työnantajan toimiala

Vastaajien lkm 88

Työnantajan henkilöstömäärä

Vastaajien lkm 88

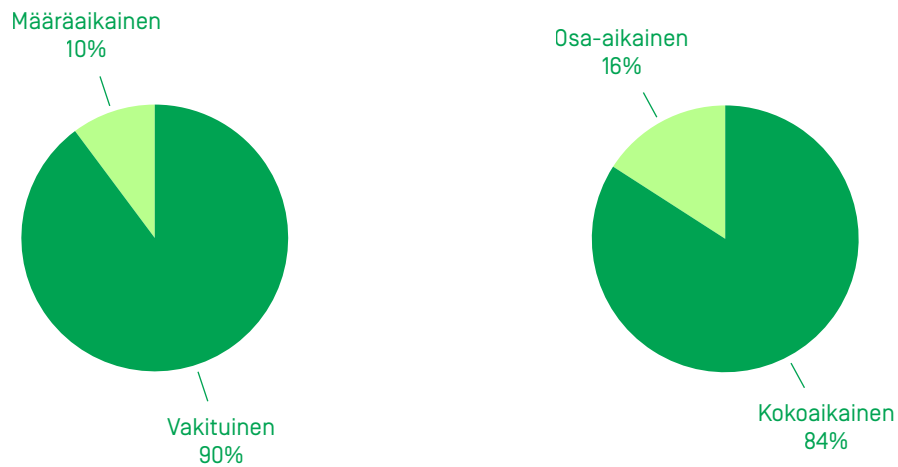
Kyselyn perusteella tyypillisin grafialaisen palkansaajan työpaikka löytyy mainonta- ja markkinointialalta, joka työllisti noin 32 prosenttia.

3.2 Työsuhteen muoto

Päätoimisesti palkansaajina työskentelevistä vastaajista 90 prosenttia oli vakituksessa työsuhteessa ja noin 84 prosenttia teki kokoaikatyötä. Määräaikaiseen työsuhteeseen oli työllistynyt vain joka kymmenes. Vakituiset työsuhteet olivat vastaajilla yleisempiä kuin palkansaajilla keskimäärin. Tilastokeskuksen tutkimusten mukaan palkansaajien määräaikaisten työsuhteiden osuus on muutamassa vuodessa aikana kasvunut 7:stä reiluun 16 prosenttiin.

Osa-aikatyötä teki noin 16 prosenttia vastanneista. Osuus on lähes kaksi kertaa suurempi kuin vuotta aiemmin. Osa-aikatyötä tekeviä oli siis suurin piirtein saman verran kuin palkansaajien joukossa keskimäärin. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2019 osa-aikaisten työsuhteiden osuus oli 17 prosenttia.

Työsuhteen muoto

3.3 Palkansaajien luottamus tulevaisuuteen

Vuosi 2020 oli koronapandemian takia hyvin erilainen kuin muut vuodet. Pandemian aiheuttama taloudellinen taantuma jäi kuitenkin Suomessa muuta euroaluetta pienemmäksi. Ennakkotietojen mukaan talous supistui Suomessa noin 2,9 prosentilla eli synkimmät ennusteet eivät toteutuneet.

Pandemian aiheuttamasta turbulenssista huolimatta melkein neljä viidestä kyselyyn vastanneesta palkansaajasta uskoi työsuhteensa jatkuvan lähitulevaisuudessa. Koronan aiheuttaman taantumun tuoma epävarmuus näkyy kuitenkin siinä, että reilut 10 prosenttia vastaajista piti työsuhteen jatkoa epävarmana. Edelliseen vuoteen verrattuna epävarmojen osuus oli kasvanut 5 prosenttiyksiköllä.

Työsuhteessa olevat vastaajat olivat siis edelleen luottavaisia tulevaisuuden suhteen.

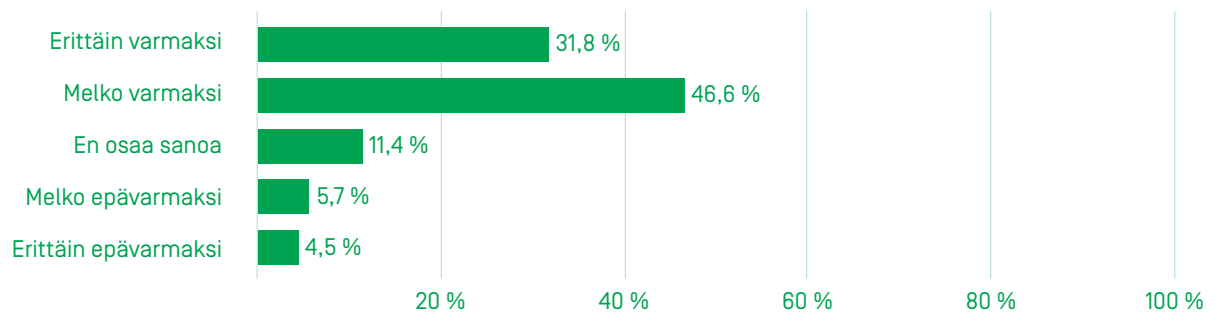
3.4 Työssäkävien jatkokoulutus

Visuaalisen viestinnän alalla osaamisen kehittäminen ja uudistaminen on tärkeää. Työelämän tahti on nopeatempoista ja digitalisoituminen aiheuttaa jatkuvia muutoksia yritysten toimintaympäristöissä. Koulutus on yksi tapa pysyä kehityksessä mukana.

Vuonna 2020 koulutuksiin osallistuttiin edellistä vuotta vähemmän. Tämä saattaa selittyä sillä, että koronan takia koulutuksia ei alkuvuodesta pystytty järjestämään entiseen tapaan.

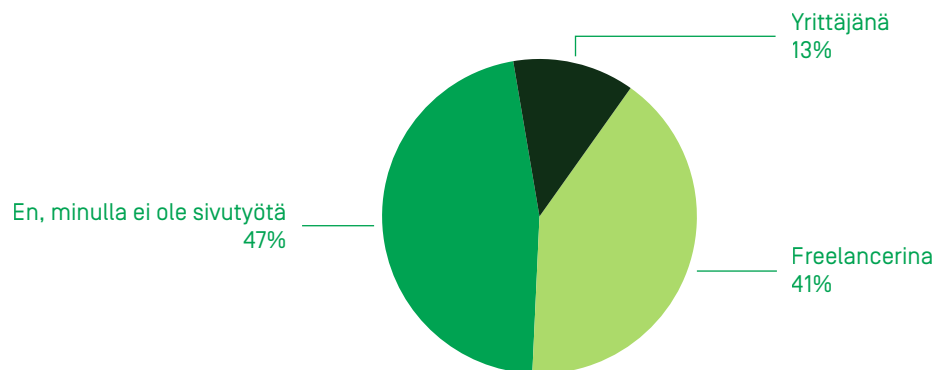
Pandemian aiheuttamasta
turbulenssista huolimatta
melkein neljä viidestä kyselyyn
vastanneesta palkansaajasta
uskoi työsuhteensa jatkuvan
lähitulevaisuudessa.

Miten varmaksi koet työsuhteesi jatkuvuuden?

Vastaajien lkm 88

Teetkö palkkatoimen ohella sivutöitä?

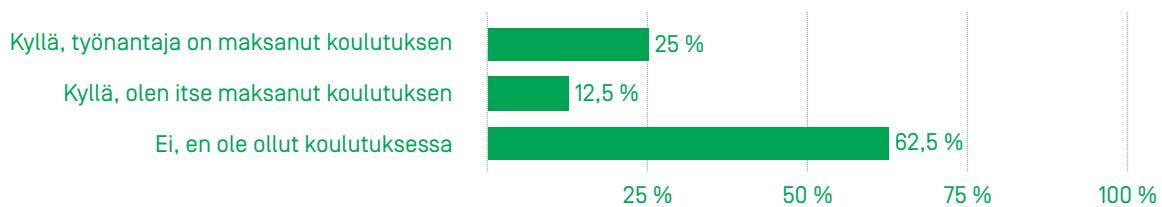

Vastaajien lkm 88

Grafian kyselyyn osallistuneista palkansaajista 25 prosenttia osallistui vuonna 2020 työnantajan kustantamaan koulutukseen, kun vuotta aiemmin luku oli 13 prosenttiyksikköä suurempi. Itse koulutuksensa maksaneiden osuus oli sijaan hieman edellistä vuotta korkeammalla tasolla. Lähes 63 prosenttia ei ollut osallistunut mihinkään koulutukseen.

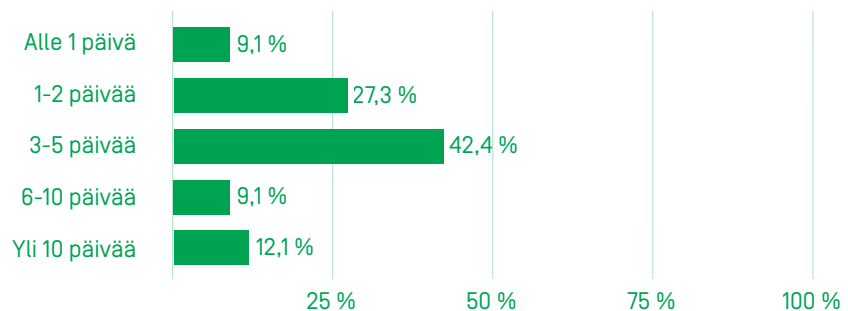
Valtaosalla koulutuksiin osallistuneista oli vuoden aikana ollut yhdestä viiteen koulutuspäivää.

Osallistuminen työhön liittyvään koulutukseen viimeisen vuoden aikana

Vastaajien lkm 88

Koulutuspäivien määrä viimeisen vuoden aikana

Vastaajien lkm 33

4. Yrittäjät ja freelancerit

Grafian kyselyyn alkuvuodesta 2021 vastanneista jäsenistä hieman alle 39 prosenttia ilmoitti toimivansa päätoimisesti yrittäjänä. Osuus on pidemmässä tarkastelussa laskenut. Grafian vuoden 2015 kyselyssä vielä 50 prosenttia ilmoitti toimivansa päätoimisesti yrittäjinä.

Yritykset ovat pääosin pieniä, tavallisesti yhden hengen toiminimiä tai osakeyhtiöitä. Vuoden 2021 kyselyssä avoimia ja kommandiittiyhtiöitä oli yhteenlaskettuna reilut 4 prosenttia. Yritykset ovat suhteellisen uusia sillä niistä 69 prosenttia on perustettu vuoden 2010 jälkeen.

Kyselyn perusteella selkeä enemmistö, 76 prosenttia, yrittäjistä toimii yksin. Yli kahden hengen yrityksiä oli vain vain reilut 8 prosenttia.

Koronavuosi näkyy pienenä horjumisena yrittäjien uskossa tulevaisuuteen. Erittäin tai melko varmana yritystoiminnan jatkumista piti kolme neljästä yrittäjästä (75 %), kun vielä viime vuonna varmoja oli neljä viidestä (80 %). Vaikka epidemian kuriin saaminen jo häämöttää, silti vielä joka viides yrittäjä arvioi tilausten määrän tippuvan vuonna 2021.

Päätoimisia freelancereita oli kyselyyn vastanneista vain 5 prosenttia. Heistä neljännes ei ollut varma jatkuuko työskentely entisellään. Heistä kolmannes ansaitsi alle 10 000 euroa vuodessa.

Erittäin tai melko varmana yritystoiminnan jatkumista piti kolme neljästä yrittäjästä.

4.1 Yritysmuodot ja toimialat

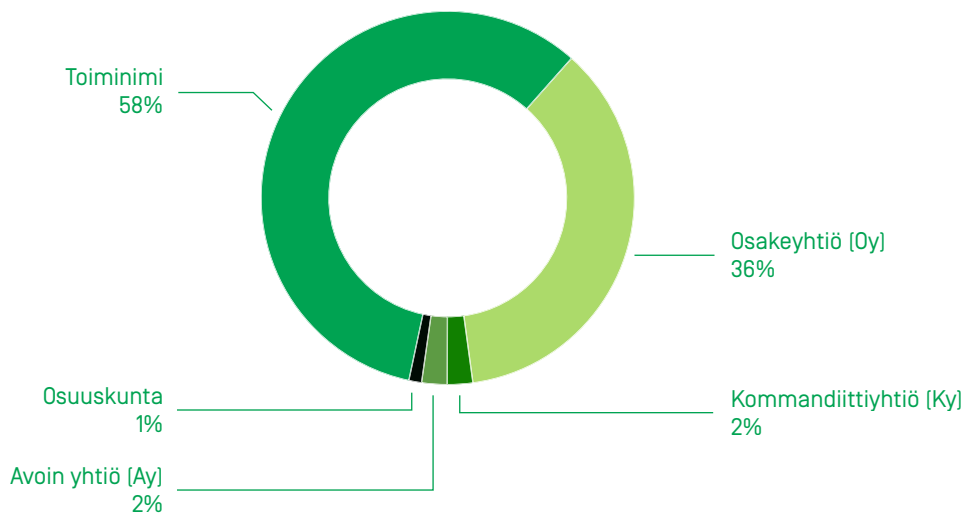
Yritysten pääasialliset toimialat jakautuvat kyselyssä viime vuosien tapaan. Kyselyn perusteella valtaosa Grafiaan kuuluvista yrittäjistä on graafisen suunnittelun/ muotoilun alalla toimivia yksinyrittäjiä. Heistä 58 prosenttia työskentelee toiminimellä ja 36 prosenttia pyörittää osakeyhtiötä.

Seuraavaksi yleisin ala on mainos- ja markkinointiala, jonka piirissä toimii noin kymmenes yrityksistä.

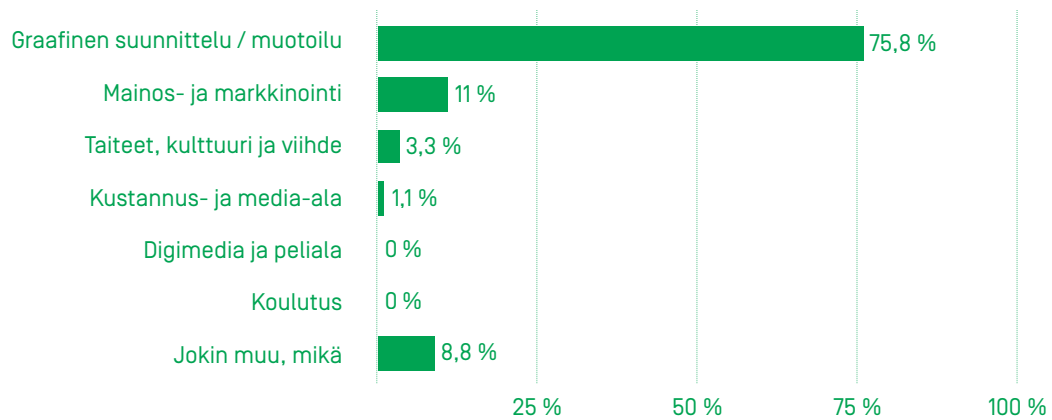
Noin 5 prosenttia vastanneista toimi taide-, kulttuuri- ja viihdealalla. Vastaajien joukossa ei tänä vuonna ollut yhtään kustannus- ja media-alan tai pelialan yrittäjää.

Alle kuuden vuoden ajan päätoimisina yrittäjinä on toiminut peräti 44 prosenttia vastaajista. Alle kolmanneksella (29 %) päätoimisista yrittäjistä on yli kahden vuosikymmenen kokemus yrittämisestä.

Yrityksen yhtiömuoto

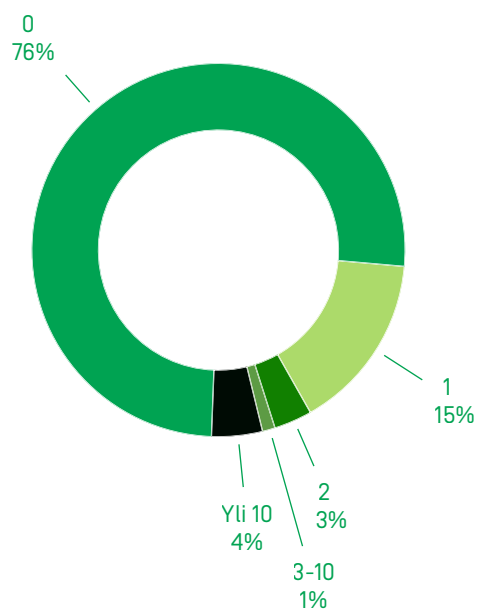

Toimiala

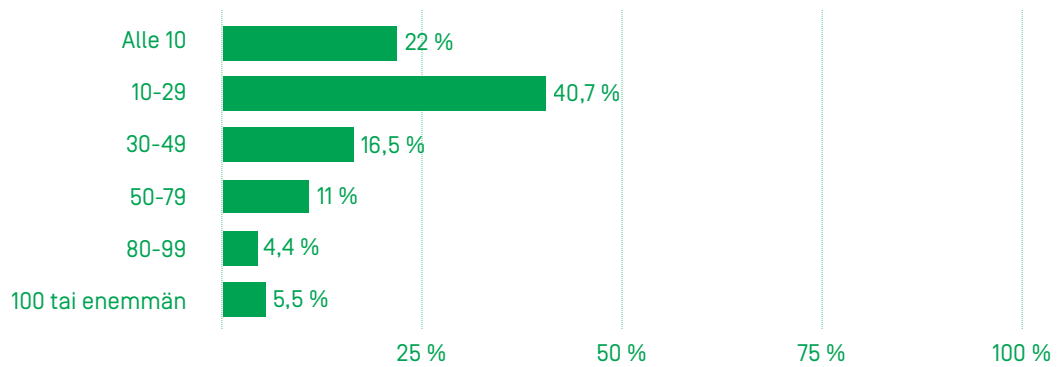
Vastaajien lkm 91

Kuinka monta työntekijää yrityksessä on lisäksesi?

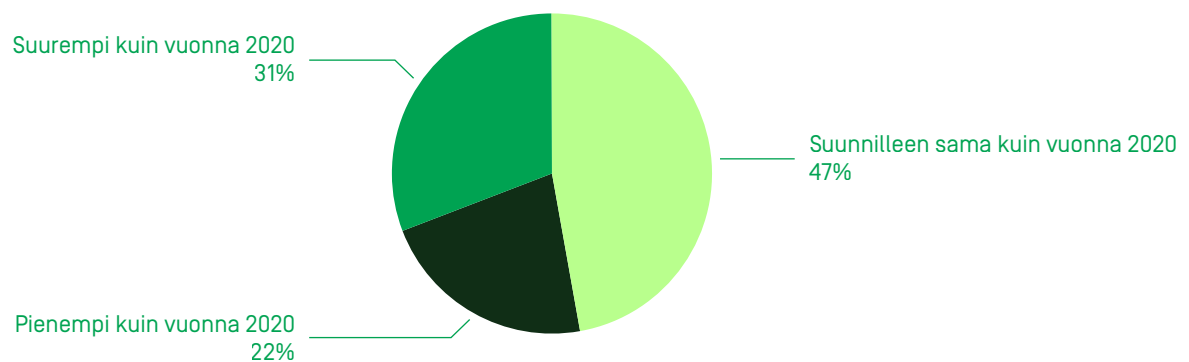
Vastaajien lkm 91

Toimeksiantojen määrä vuonna 2020

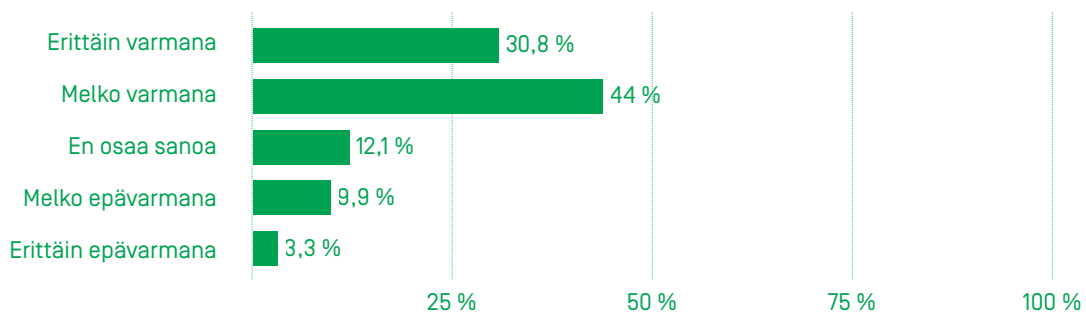
Vastaajien lkm 91

Arvio toimeksiantojen määrästä vuonna 2021

Vastaajien lkm 91

Miten varmana koet yritystoimintasi jatkuvuuden lähitulevaisuudessa?

Vastaajien lkm 91

4.2 Yrittäjien tulevaisuudennäkymät

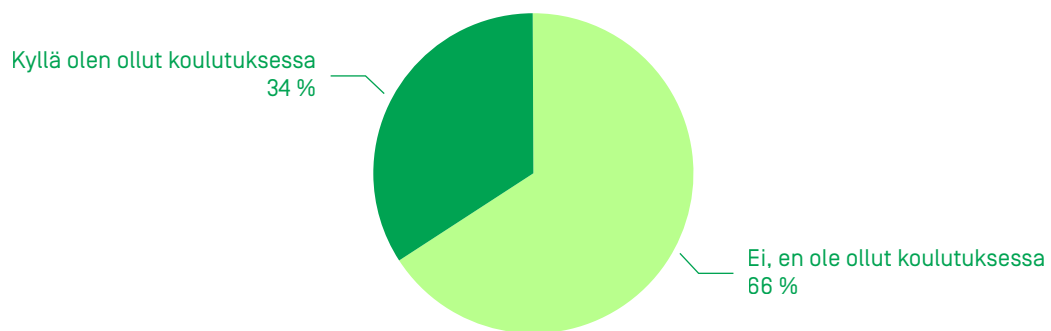
Koronavuodesta huolimatta selkeä enemmistö (75 %) kevättalvella 2021 tehtyyn kyselyyn vastanneista päätoimisista yrittäjistä piti yritystoimintansa jatkumista erittäin tai melko varmana.

Epävarmojen osuus oli kuitenkin hiukan kasvanut. Kyselyn perusteella noin 13 prosenttia päätoimisista yrittäjistä koki epävarmuutta yritystoimintansa jatkuvuuden suhteen, kun vuoden 2019 kyselyssä epävarmojen osuus oli 7 prosenttia.

Yli puolet yrityksistä sai alle 30 toimeksiantoa vuoden 2020 aikana. Toimeksiantojen määrä oli lievässä laskussa.

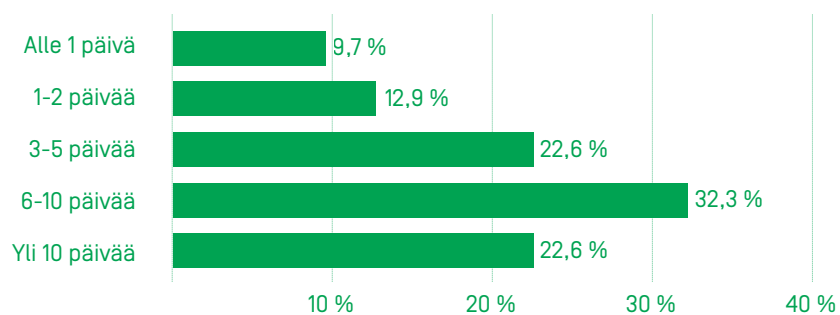
Puolet yrittäjistä arvioi toimeksiantojen pysyvän vuonna 2021 samalla tasolla kuin edellisenä vuonna. Vastaajista 22 prosenttia uskoi toimeksiantojen määrän vähenevän.

Työhön liittyvä koulutus viimeisen vuoden aikana

Vastaajien lkm 91

Koulutuspäivien määrä viimeisen vuoden aikana

Vastaajien lkm 33

Kyselyyn vastanneiden palkansaajien ja päätoimisten yrittäjien osallistuminen koulutukseen oli laskussa vuonna 2020. Yrittäjistä noin 34 prosenttia kertoi olleensa työhön liittyvässä koulutuksessa viimeisen vuoden aikana. Edellisessä tutkimuksessa vuonna 2019 luku oli 40 prosenttia.

Yrittäjien koulutukset olivat kuitenkin selkeästi pidentyneet. Kun vuonna 2019 koulutuspäiviä oli tyypillisesti 3–5 vuodessa, vuonna 2020 yleisintä oli, että koulutukset kestivät 6–10 päivää. Viidennes työhön liittyvään koulutukseen osallistuneista yrittäjistä oli käyttänyt koulutuksiin yli 10 päivää.

Kyselyyn vastanneiden
palkansaajien ja päätoimisten
yrittäjien osallistuminen
koulutukseen oli laskussa
vuonna 2020.

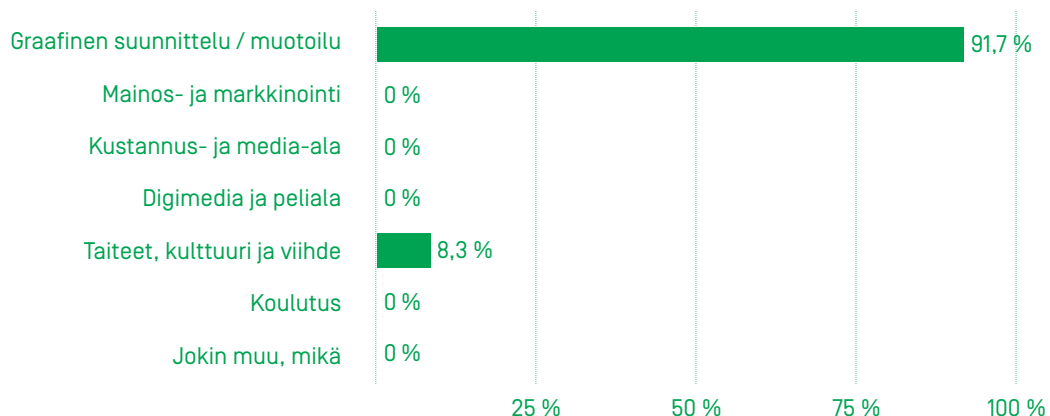
4.3 Freelancerit verokortilla

Kyselyn perusteella päätoiminen freelancer-yrittäjyys on Grafian jäsenien keskuudessa harvinainen tapa järjestää työn tekeminen ja siitä laskuttaminen. Kaikista vastaajista noin 5 prosenttia ilmoitti toimivansa päätoimisena freelancerina. Heistä yhdeksän kymmenestä työskentelee graafisen suunnittelun alalla.

Lähes 42 prosenttia vastaajista kertoi tehneensä freelancer-töiden ohella osa-aikaisia ja sivutoimisia palkkatöitä. Verrattuna edelliseen kyselyyn, palkkatyötä tekevien osuus oli suurempi.

Kolme neljästä freelancereista kertoi toimeksiantojen jääneen alle kymmeneen vuoden 2020 aikana. Yhdeksän kymmenestä (92 %) vastaajasta arvioi toimeksiantojen määrän vuonna 2021 joko kasvavan tai pysyvän suunnilleen samana kuin edellisenä vuonna. Kolme neljästä piti erittäin tai melko varmana että työskentely freelancerina tulee jatkumaan lähitulevaisuudessa.

Minkä alan freelancerina toimit

4.4 Sivutoimiset freelancerit ja yrittäjät

Kyselyyn vastanneista palkansaajista 41 prosenttia toimii sivutoimisesti freelancerina ja 13 prosenttia yrittäjänä.

Sivutoimiset freelancereista valtaosa, 67 prosenttia, työskentelee graafisen suunnittelun ja muotoilun alalla. Yhdeksällä kymmenestä sivutoimisesta freelancerista toimeksiantojen määrä jäi alle kymmeneen vuonna 2020.

Sivutoimisten yrittäjinä toimivista 46 prosenttia toimi osakeyhtiömuotoisen yrityksen kautta ja yhtä suuri osuus toiminimellä. Sivutoimisten yrittäjien yleisin toimiala oli graafinen suunnittelu tai muotoilu (82 %). Yrityksistä 73 prosenttia oli yhden hengen yrityksiä, ja valtaosa niistä oli perustettu vuosina 2010–2014.

Toimeksiantojen määrän jäi vuonna 2020 alle kymmeneen 64 prosentilla vastaajista. Reilu neljännes (27 %) ennusti toimeksiantojen määrän vähenevän vuonna 2021, Hieman alle puolet (46 %) uskoi työtilausten lisääntyvän.

Yhdeksällä kymmenestä
sivutoimisesta
freelancerista
toimeksiantojen määrä jäi
alle kymmeneen vuonna 2020.

5. Palkat ja ansiotasot

Grafian kyselyssä selvitettiin jäsenten tulotasoja ja yrittäjien sekä freelancereiden tyytyväisyyttä alan palkkiotasoon. Koronapandemian vaikutuksesta ansiot näyttävät pudonneen sekä palkansaajilla että yrittäjillä, mutta muutokset ovat suhteellisen pieniä ja mahtuvat lähes kokonaan kyselyn virhemarginaaliin.

Palkansaajista selkeä enemmistö oli tyytyväisiä ansiotasoonsa. Yrittäjistä tyytyväisiä oli puolet, mutta freelancereista vain reilu kolmannes. Grafialaiset ovat keskimäärin tyytyväisiä tulotasoonsa, kun kuukausiansiot ovat vähintään 2500 euroa.

5.1 Työsuhteisten palkat

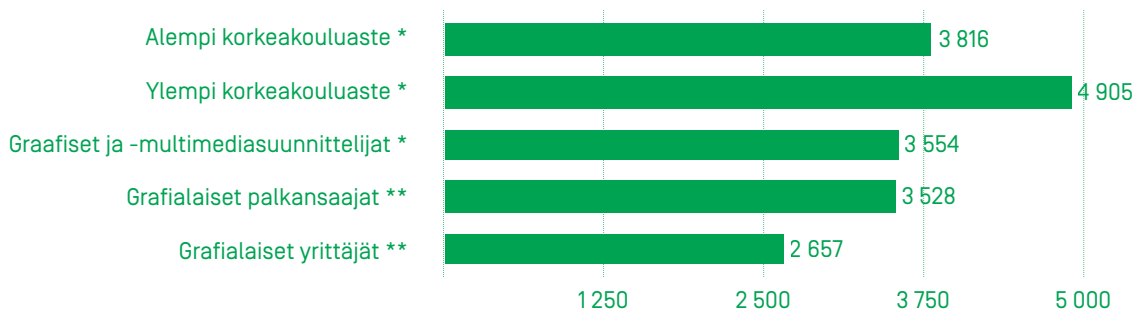
Grafian kyselyyn vastanneiden palkansaajien keskimääräinen kuukausiansio oli 3589 euroa. Miesten keskiansio oli 3896 euroa ja naisten 3395 euroa kuussa. Tilastokeskuksen mukaan graafisten suunnittelijoiden ja multim mediasuunnittelijoiden keskiansio oli 3554 euroa vuonna 2019. Tutkimuksen perusteella arvioitu jäsenten keskiansio 3528 euroa kuukaudessa ei poikkea merkittävästi Tilastokeskuksen arviosta.

Grafian vuoden 2019 toimialatutkimuksessa palkansaajien arvioitu keskitulo oli noin 3760 € kuukaudessa. Tähän lukuun verrattuna tulotaso laski koronavuonna 4,5 prosenttia. Selvityksen virhemarginaali on 4 prosenttia.

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2019 kokoaikaisten palkansaajien keskimääräinen kuukausiansio oli 3764 euroa yksityisellä sektorilla. Miesten keskiansio oli 4165 euroa ja naisten 3330 euroa kuukaudessa. Graafisten ja multim mediasuunnittelijoiden ammattiryhmässä naisten keskiansio oli 3267 ja miesten 3794 euroa.

Grafialaisten keskipalkat ovat pienempiä kuin korkeasti koulutettujen työntekijöiden palkat yksityisellä sektorilla keskimäärin. Ylemmän korkeakouluasteen tutkinnon suorittaneiden keskipalkka on 37 prosenttia korkeampi kuin kyselyn perusteella arvioitu Grafian jäsenten keskipalkka.

Keskimääräinen kuukausiansio yksityisellä sektorilla koulutusasteen perusteella 2019, €/kk

* Tilastokeskus

**Grafian toimialakysely 2021

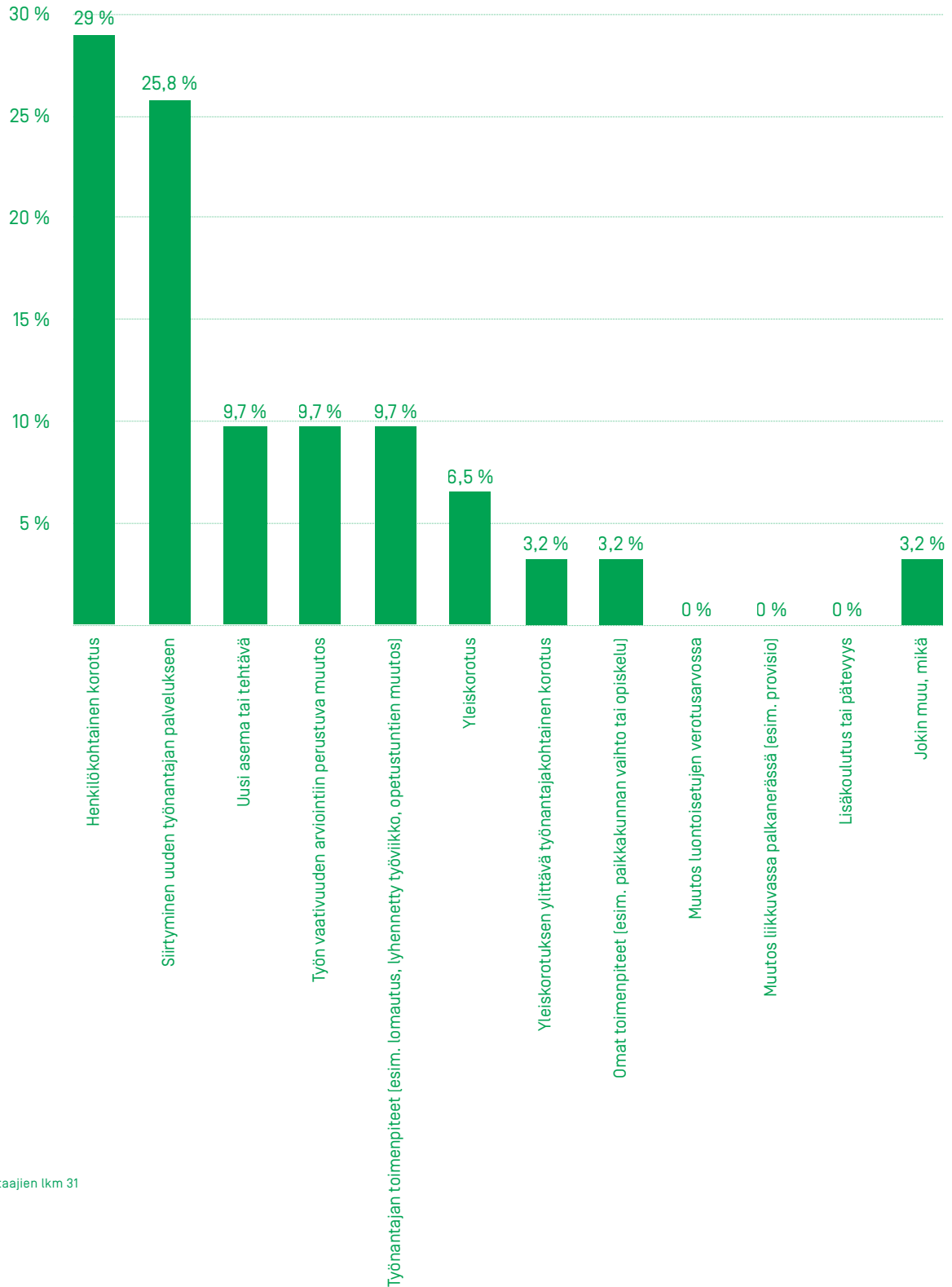
5.1.1 Palkkojen kehittyminen

Peräti 65 prosenttia vastaajista kertoi ansioidensa pysyneen vuonna 2020 suurin piirtein ennallaan. Vuoteen 2019 verrattuna nousua on kymmenen prosenttiyksikköä.

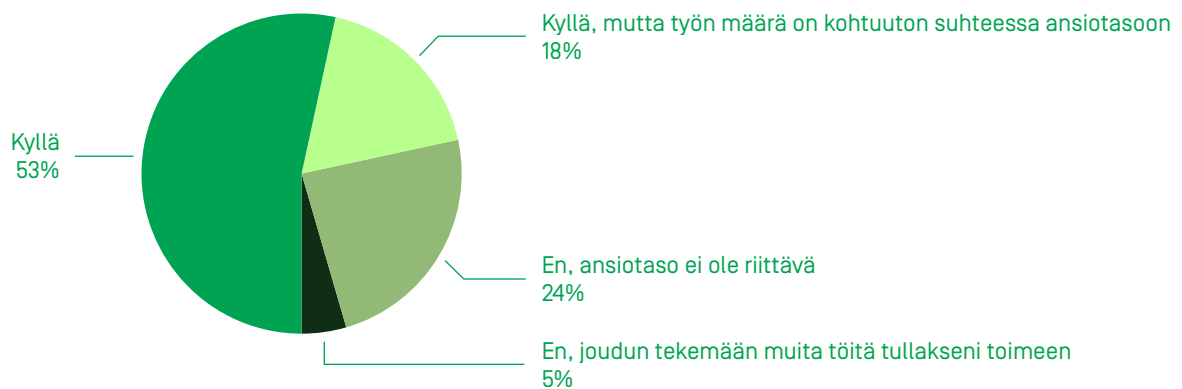
Kyselyn vastaajat kokevat tulotason useammin nousseen kuin laskeneen vuonna 2020. Noin 30 prosenttia ilmoitti kuukausiansionsa nousseen joko jonkin verran (100–300 euroa) tai selvästi (yli 300 euroa kuussa). Hieman alle 6 prosenttia palkansaajista kertoi ansioidensa laskeneen.

Ansiotason nousun tyypillinen selitys oli joko henkilökohtainen korotus (29 %) tai siirtyminen toisen työntäjän leipiin (26 %). Joka kymmenellä palkankorotus johtui uudesta asemasta tai tehtävästä, työn vaativuuden uudelleen arvioinnista tai työnantajan muista toimenpiteistä.

Kuukausiansion muutoksen syy

Oletko tyytyväinen tämän hetkiseen ansiotasosi palkansaajana?

Vastaajien lkm 88

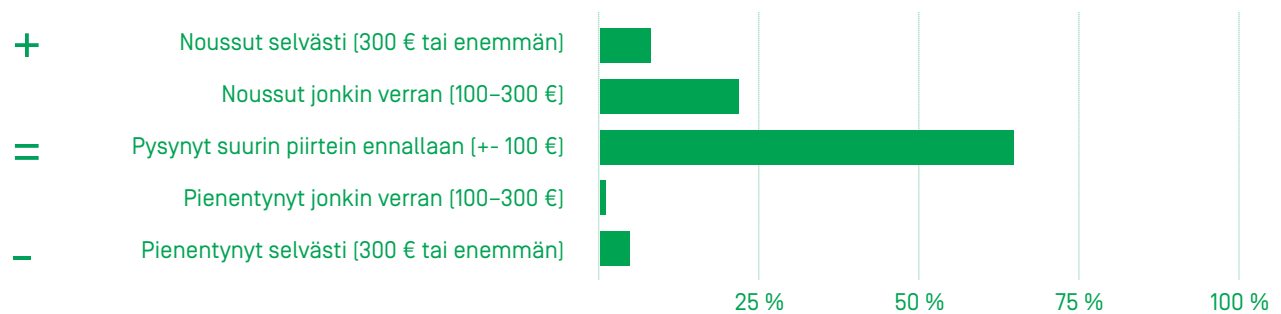
5.1.2 Tyytyväisyys palkkatasoon

Kuten aikaisempinakin vuosina, grafialaiset palkansaajat olivat suhteellisen tyytyväisiä ansioihinsa. Noin 53 prosenttia kyselyyn osallistuneista palkansaajista ilmaisi tyytyväisyytensä nykyiseen ansiotasoonsa.

Noin 18 prosenttia ilmoitti olevansa tyytyväisiä palkkaansa, mutta piti työn määrää palkkaan nähden kohtuuttomana. Noin 23 prosenttia piti ansiotasoaan riittämättömänä ja hieman alle 5 prosenttia kertoi joutuvansa tekemään muita töitä tullakseen toimeen.

Tyytyväisyys palkkaan saattaa osin olla seurausta myös sivutoimessa saaduista ansioista. Niitä kyselyn perusteella teki yli puolet palkansaajista joko freelancerina tai yrittäjänä.

Kuukausiansion kehitys päätoimissa kuluneen vuoden aikana (bruttopalkka €/kk)

Vastaaajien lkm 88

5.2 Yrittäjien ansiotasot

Grafian kyselyn perusteella työsuhteisten ja päätoimisten yrittäjien ansiotasossa on edellisvuoden tapaan merkittävä ero. Yrittäjinä toimivien keskimääräiset ansiot olivat kyselyn perusteella noin 2657 euroa kuukaudessa eli yli 900 euroa vähemmän kuin palkkatyötä tekevillä. Miehet ansaitsivat noin 3440 euroa ja naiset 2388 euroa kuukaudessa.

Yrittäjien tulotasot kuitenkin vaihtelee. Reilut 67 prosenttia yrittäjistä ansaitsi vähemmän kuin palkkatyötä tekevät keskimäärin. Yli puolet (53 %) kyselyyn vastanneista yrittäjistä tienasi alle 30 000 euroa vuodessa. Se tarkoittaa alle 2500 euron kuukausituloja, jota tässäkin kyselyssä pidetään riittäviksi koettujen ansiotulojen rajana.

Noin joka viides yrittäjä arvioi kyselyssään vuosiansiokseen yli 50 000 euroa.

Kyselyyn vastanneista yrittäjistä lähes neljännes sai suunnittelupalkkioiden lisäksi muita korvauksia kuten rojalteja, tekijänoikeuskorvauksia, opetuspalkkioita ja apurahoja. Vain joka kahdeskymmenes vastaaja kertoi tekevänsä sivutoimisesti töitä myös palkansaajana.

5.2.1 Yrittäjien ja freelancereiden työn tunti-laskutus

Päätoimisilta ja sivutoimisilta yrittäjiltä ja freelancereilta kysyttiin, kuinka paljon he laskuttavat työtunneistaan. Tuntihintaa kysyttiin erikseen rutiinityön ja luovan työn osalta. Rutiinityöksi laskettiin esimerkiksi työn valvonta ja koordinointi. Luovasta työstä laskutetaan yleisesti enemmän.

Päätoimiset yrittäjät ja freelancerit laskuttivat työtunneistaan tutkimuksen perusteella vuonna 2020 keskimäärin vähemmän kuin edellisessä selvityksessä vuonna 2019. Luovassa työssä tunnin keskihinta oli nyt 79 euroa, kun se edellisessä tutkimuksessa oli 84 euroa. Rutiinityöstä laskutettiin noin 69 euroa eli neljä euroa vähemmän kuin edellisessä kyselyssä arvioitiin. Tuntilaskutushinnat ovat pudonneet noin 5–6 prosenttia.

Luovasta työstä tyypillisin yrittäjien tunti-laskutus oli sama kuin vuosi sitten, eli 80–89 euroa tunnilta. Seuraavaksi yleisin luovan työn laskutus oli 50–59 euroa tunnilta, kun se edellisessä selvityksessä oli 70–79 euroa.

Rutiiniluontoisista töistä 22 prosenttia päätoimisista yrittäjistä laskutti alle 50 euron tuntihinnan. Puolet (51 %) vastaajista laskutti rutiiniluonteisista töistä alle 69 euroa/tunti.

Kaksi kolmesta päätoimisesta freelancerista laskutti luovasta työtä 50–69 euroa tunnilta. Rutiinityöstä laskutus oli tyypillisesti alle 50 euroa/tunti (67 %).

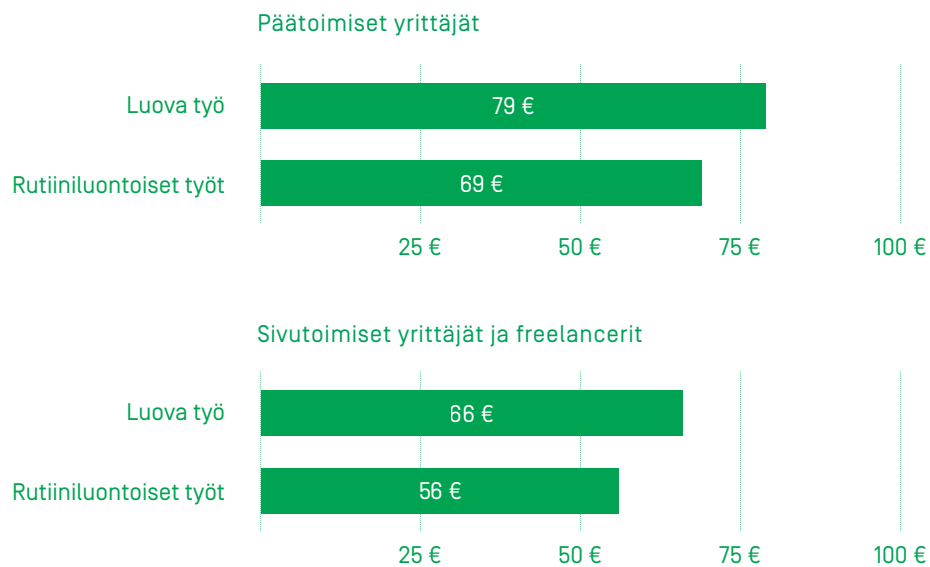
Päätoimisten ja sivutoimisten yrittäjien ja freelancereiden laskutusta vertailtaessa tulee esille, että sivutoimiset laskuttavat töistään päätoimisia vähemmän. Sivutoimisilla sekä luovan että rutiinityön osalta yleisin tunti-laskutus on alle 50 euroa.

Yrittäjien ja freelancereiden keskimääräinen tunti-laskutus

2016	2019	2020
Luova työ	Luova työ	Luova työ
81 €/h	84 €/h	79 €/h
Rutiiniluontoiset työt, esim. koordinointi ja valvonta	Rutiiniluontoiset työt, esim. koordinointi ja valvonta	Rutiiniluontoiset työt, esim. koordinointi ja valvonta
69 €/h	73 €/h	69 €/h

Keskihinta sivutoimisten luovan työn laskutuksessa on 16 prosenttia pienempi kuin päätoimisilla, eli 66 euroa tunnilta. Rutiinityöstä sivutoimiset laskuttivat keskimäärin 56 euroa tunnilta, eli 19 prosenttia vähemmän kuin päätoimiset.

Päätoimisten ja sivutoimisten tuntihinnoittelun vertailu

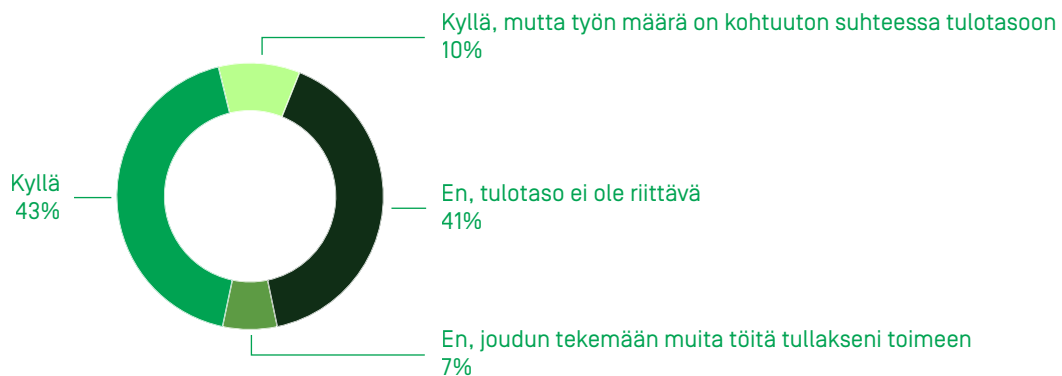

5.2.2 Yrittäjien ja freelancereiden tyytyväisyys ansiotasoon

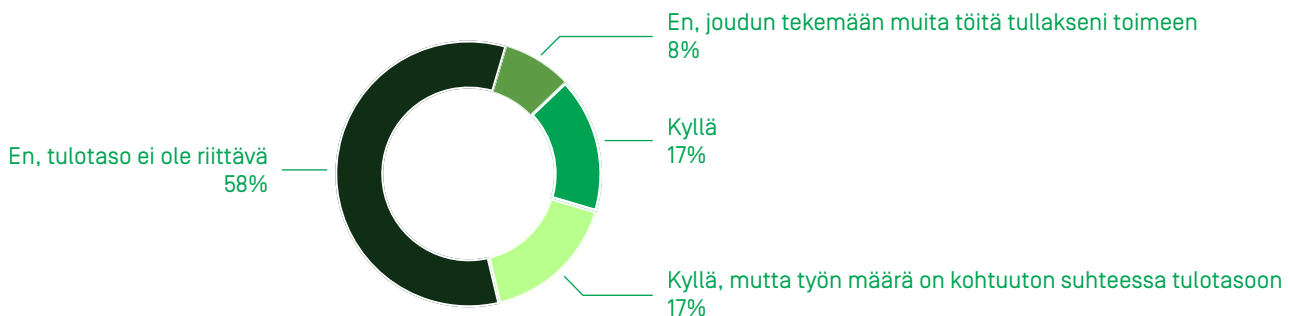
Enemmistö yrittäjistä, 53 prosenttia, oli tyytyväisiä tämänhetkiseen palkkiotasoonsa. Tosin 10 prosenttia vastaajista piti työn määrää kohtuuttomana suhteessa ansioihin. Tyytyväisten osuus on ollut kasvussa. Vuoden 2017 toimialakyselyssä vain 26 prosenttia yrittäjistä oli tyytyväisiä palkkiotasoonsa.

Noin 41 prosenttia yrittäjistä koki, ettei tulotaso ole riittävä. Lähes 7 prosenttia kertoi joutuvansa tekemään muita töitä tullakseen toimeen.

Oletko tyytyväinen tämän hetkiseen tulotasooni yrittäjänä?

Oletko tyytyväinen tämän hetkiseen tulotasooni freelancerina?

Ensisijaisista freelancereista lähes 67 prosenttia piti tulotasoaan riittämättömänä, ja noin 8 prosenttia kertoi myös tekevänsä muita töitä tullakseen toimeen. Tulotasoonsa tyytyväisiä oli freelancereista kolmannes (33 %), tosin puolet heistä piti työmäärää kohtuuttomana.

Tutkimuksessa esiin tulleita ongelmia suunnittelutyön myymisessä

"Olen joutunut verbaalisiin konflikteihin ja kohdannut haluttomuutta neuvotella."

"Maksavat liian vähän, eivät neuvottele."

"Asiakas ei halua maksaa oikeuksista."

"Pro bono-töitä toivovia on yllättävän paljon."

"Useimmiten työn laajuudesta on melkein mahdoton sopia siten, että työmäärä pysyisi järkevänä, eikä ylimenevästä tai viivästyneestä työstä ole mahdollista saada lisäkorvauksia, koska palkka on ikään kuin 'kaikki mitä on tarjolla'."

"Tuntuu että hinnoista saa pienenä toimijana lähtökohtaisesti aina väantää. Olisi helpompaa, jos olisi jotain selkeitä alan suosituksia, joihin voisi hintoja neuvotellessa vedota."

"Halutaan kaikki oikeudet, ei haluta tehdä sopimuksia. Koronan takia neuvottelu vaikeaa, kun ei pääse tapaamaan. Zoom tuntuu hankalalta neuvotteluun."

"Neuvottelukulttuuri on taantunut: fikсутkin yritykset saattavat pyrkiä saneluun sopimisen sijasta."

6. Omat vaikutusmahdollisuudet

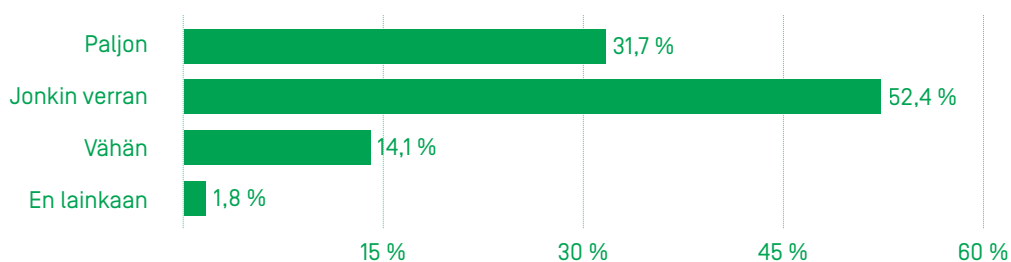
Kyselyssä selvitettiin myös, millaisina Grafian jäsenet kokevat solmimansa työ- ja toimeksiantosopimukset. Grafian oman hinnoittelu- ja sopimusohjeistuksen lähtökohtana on, että suunnittelijalla ja kuvittajalla on tekijänoikeus luovan työnsä tulokseen, johon toimeksiantaja ostaa sovitun käyttöoikeuden.

Valtaosa kyselyyn vastanneista koki voivansa vaikuttaa sopimusten sisältöön. Reilut 30 prosenttia katsoi voivansa vaikuttaa sopimukseen merkittävästi ja vähän yli puolet jonkin verran.

Yhä harvempi, vuonna 2020 vain 2 prosenttia, vastaajista koki olevansa täysin vailla vaikutusmahdollisuuksia sopimusneuvotteluissa.

Yhteistyö tilaajien ja työnantajan kanssa on sujunut valtaosalla vastaajista ongelmitta. Yli 60 prosenttia vastaajista ei ollut kohdannut ongelmia neuvotellessaan sopimuksia. Vajaa kolmannes oli kohdannut ongelmia joskus ja noin 9 prosenttia toistuvasti. Kyselyn mukaan valtaosa toimeksianto- ja työsopimukseen liittyvistä ongelmista koski palkkioita. Hinnoista tinkiminen ja tilaajan puutteellinen käsitys suunnittelutyön arvosta toistuivat eniten vastauksissa.

Kuinka paljon koet voivasi vaikuttaa tekemiesi työ- ja/tai toimeksiantosopimusten sisältöön?

7. Koronapandemian vaikutus ja tulevaisuuden näkymät

Vuonna 2020 pandemia mullisti myös grafialaisten työtä ja sen tulevaisuudennäkymiä. Siitä huolimatta jäsenistön ehdoton enemmistö, 70 prosenttia, uskoo visuaalisen viestinnän palveluiden kysynnän joko kasvavan tai pysyvän ennallaan vuonna 2021. Toisaalta vain hiukan alle 47 prosenttia näkee alan yleisnäkymät optimistisina, ja huomattavat lähes 39 prosenttia ei osaa sanoa. Koronan tuoma notkahdus työhön ja ansioihin luo epävarmuutta, mutta erittäin monelle se on myös antanut aikaa luovuudelle ja omille projekteille.

Koronan vaikutus työn vähenemiseen ja sitä kautta ansioihin painottuu vuoden 2020 alkuvuoteen ja kevätkuukausiin, ja elokuussa tilanne on osalla helpottanut.

Vastaajista hieman alle puolet sanoo koronan ja sen hillitsemiseksi tehtyjen toimenpiteiden vaikuttaneen toimeentuloon. Vaikutuksia on hyvin monenlaisia ja eriasteisia. Ne tulivat esille avoimissa vastauksissa.

Toisilla pudotus on ollut raju ja jopa totaalinen, jolloin työtilaisuudet ovat vähentyneet keskimäärin 90-prosenttisesti. Koronan vaikutuksista kärsineistä valtaosan tulot ovat laskeneet noin puolella normaalista. Työtilaisuuksien väheneminen ajoittuu kevätkaudelle 2020, ja elokuussa tilanne on hiljalleen parantunut. Freelancerit tai yrittäjät toteavat asiakkaidensa oman toiminnan hiipumisen (esimerkiksi tapahtuma-alalla) vaikuttaneen tilausten romahtamiseen. Pienemmällä osalla tuloja menettäneistä pudotus on ollut vähäisempi. Joillekin yrittäjän työttömyysturva sekä kriisiajan apuraha ovat tuoneet helpotusta.

Mutta sekä työpaikkojen että apurahojen koetaan olevan entistä tiukemmassa:

"Luovan alan työpaikkoja on todella vaikea löytää, eikä tarjonta ole yhtä laajaa kuin ennen pandemiaa. Esim. museot eivät rekrytoi lainkaan, teatterit eivät tarvitse graafikkoja, eikä mitään lähityötä vaativaa vaikutta olevan tarjolla. Apurahoista on

suurempi kilpailu. On vaikea arvioida, kuinka ison rahamäärän olen menettänyt, sillä toisaalta saattaisin olla pandemiastakin huolimatta työtön.”

Työsuhteisia on ollut lomautettuna osan vuodesta, useimmat noin kolmen kuukauden jakson. Irtisanomisista mainitsee vain pari vastaajaa. Omia yrityksiä pyörittävät ja muita työllistävät ovat kärsineet palkanmaksuvaikeuksista ja joutuneet myös lomauttamaan.

Kyselyyn vastanneet pohtivat laajasti poikkeuksellisen tilanteen tuomia uhkia ja mahdollisuuksia.

Korona-ajan synnyttämistä tulevaisuuden uhkakuvista moni mainitsee työn vähenemisen ja toimeentulon heikkenemisen myös tulevaisuudessa pandemian laannuttuakin. Yleinen epävarmuus jäytää alan ihmisiä tilanteessa, jossa asiakasyritykset ”pientävät entisestään budjettejaan ja eivät panosta markkinointiin ja mihinkään luovaan suunnitteluun, koska se on aina ensimmäisenä pois leikattava kulu.” Eräs vastaajista toteaa, että ”lyhytnäköisyys on ehkä suurin uhka. Iso ja oleellinen asiakas ei suostu sopimaan töitä kuin 1-2 kk ajalle kerrallaan, ja luulen että tilanne johtuu varovaisuudesta budjeteissa.”

Etätyö on saattanut tuntua sosiaalisessa mielessä vaikealta, mutta useampi toteaa sen tuoneen joustoa arkeen ja ajankäyttöön.

”Totaalinen etätyö vaikuttaa eristävästi.”

”Suurin mahdollisuus ehdottomasti etätyö. Jos koronan myötä työpaikkani ei olisi siirtynyt etätyöskentelyyn, päätoimiseen opiskeluun palatessani toimistolla ravaaminen olisi uuvuttanut minut täysin enkä välttämättä olisi jaksanut tehdä töitä opintojen ohessa.”

Digitaalisuudessakin nähdään plussia ja miinusia: digitaalisten palveluiden kasvun toisaalta uskotaan tuovan lisää töitä digitaalisella puolella, ja toisaalta printin mahdollinen hiipuminen vähentää työmahdollisuuksia.

Epävarmuus syö jaksamista ja samalla luovuutta. Tunne siitä, että ”kuvituksen arvostus on täysin kadonnut”.

Moni vastaaja on löytänyt työmarkkinoiden hiljenemisestä myös mahdollisuuksia suunnata voimavaroja itsensä kehittämiseen tai muihin ”intohimoprojekteihin”, joille ei aikaisemmin ole ollut aikaa.

”Toisaalta olen käyttänyt tämän [työn epävarman tulevaisuuden] mahdollisuutena ja opiskellut työn ohella avoimessa yliopistossa palvelumuotoilun perusopintoja. Samalla olen sen varjolla siirtynyt 4-päiväiseen työviikkoon, mikä on parantanut elämänlaatua merkittävästi, muttei ole suuremmin näkynyt liikevaihdossa.”

”Mahdollisuuksia tehdä omia projekteja ja luoda täysin uusia juttuja. Myös yrityksen monet lojumaan jääneet palkattomat työt on tullut tehtyä pois alta [kuten verkkosivujen uusiminen, yritysilmestö jne].”

”Toisaalta asiakastöiden vähäisyys mahdollistaa sen, että mieltii enemmän omia tuotteita. Olen ehtinyt kirjoittaa uuden kirjan käsikirjoitusta.”

”Minun on ollut mahdollista mieltiä omaa positiotani ja rooliani yhteiskunnassa. Nykyään ‘pelkkä’ visuaalinen suunnittelu ei enää riitä, vaan haluan arvioida uudelleen sen, mihin pystyn graafisena suunnittelijana. Siksi olen hakenut maisteriopintoihin, mikä mahdollistaa ylemmän tason [management] tehtävien tekemisen muuttuvassa maailmassa.”

Kun aikaa on ollut pohdiskelulle, muutama vastaaja on myös ryhtynyt miettimään, mitä oikeasti haluaa tehdä. Uranvaihto ja uudelleen kouluttautuminenkin on käynyt mielessä.

Grafia ry on visuaalisen viestinnän suunnittelijoiden järjestö, jonka tarkoituksena on edistää alan tietämystä ja tuntemusta sekä valvoa jäsentensä ammatillisia, oikeudellisia ja taloudellisia etuja. Järjestö on perustettu vuonna 1933. Grafian jäsenet ovat viestintä- ja muotoilualan ammattilaisia. Järjestöön kuuluu noin 1200 jäsentä.